

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ
Факультет іноземної філології
Кафедра прикладної лінгвістики**

СИЛАБУС

Навчальної практики з машинного перекладу

підготовки
спеціальності
Освітньо-професійної програми

бакалавра
035 Філологія
Прикладна лінгвістика. Переклад і
комп'ютерна лінгвістика

Форма навчання

Денна, заочна

Курс

II

Семестр

IV

Луцьк 2021

Силабус НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ З МАШИННОГО ПЕРЕКЛАДУ підготовки бакалаврів, галузі знань 03 Гуманітарні науки, спеціальності 035 Філологія, за освітньо-професійною програмою Прикладна лінгвістика. Переклад і комп'ютерна лінгвістика.

Розробник: канд. філол. наук, ст. викладач О. О. Карпіна

Силабус практики затверджено на засіданні кафедри прикладної лінгвістики

протокол № 1 від 31.08.2021 р.

Зміни до силабусу внесено на підставі рішення засідання науково-методичної комісії факультету іноземної філології

протокол № 7 від 03.02.2022 р.

Силабус перезатверджено на засіданні кафедри прикладної лінгвістики
протокол № 8 від 11.02.2022 р.

Завідувач кафедри: І. П. Біскуб

І. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ З МАШИННОГО ПЕРЕКЛАДУ

Таблиця 1 (денна форма)

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній рівень	Характеристика виду практики
Денна форма навчання	03 Гуманітарні науки 035 Філологія Прикладна лінгвістика. Переклад і комп'ютерна лінгвістика. Бакалавр	навчальна
		Рік навчання 2-й
		Семестр 4-ий
Кількість годин/кредитів 60 год. / 2 кредити		Консультації 4 год.
		Самостійна робота 56 год.
		Форма контролю: залік

Таблиця 1а (заочна форма)

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній рівень	Характеристика виду практики
Заочна форма навчання	03 Гуманітарні науки 035 Філологія Прикладна лінгвістика. Переклад і комп'ютерна лінгвістика. Бакалавр	навчальна
		Рік навчання 2-й
		Семестр 4-ий
Кількість годин/кредитів 60 год. / 2 кредити		Консультації 8 год.
		Самостійна робота 52 год.
		Форма контролю: залік

ІІ. ІНФОРМАЦІЯ ПРО КЕРІВНИКА ПРАКТИКИ

Таблиця 2

Прізвище, ім'я та по батькові	Карпіна Олена Олександрівна
Науковий ступінь	кандидат філологічних наук
Вчене звання	-
Посада	старший викладач
Контактна інформація	м. т. (050) 985-50-05
	karpina@vnu.edu.ua, karpina@i.ua
Терміни практики	4-й семестр: 3 тижні

III. ОПИС ПРАКТИКИ

1. Анотація практики. Навчальну практику з машинного перекладу спрямовано на закріплення та вдосконалення базових навичок роботи з системами автоматизованого перекладу, отриманих під час опанування нормативної дисципліни «Машинний переклад». Студенти матимуть можливість приділити увагу створенню глосаріїв на різну тематику, поглибити знання різногалузевих англomовних термінів, покращити здатність до пост-редагування текстів, набути досвід роботи в малих групах.

2. Пререквізити та постреквізити. Залучення до навчальної практики з машинного перекладу передбачає володіння англійською мовою рівня B2, наявність знань, отриманих під час вивчення ОК «Теорія і практика перекладу», «Машинний переклад».

Навички, отримані у процесі проходження практики, студенти можуть застосувати у «Практиці навчальній перекладацькій» та «Практиці виробничій перекладацькій».

3. Мета і завдання практики. Методи навчання

Метою практики є поглиблення практичних вмінь роботи з автоматизованими інструментами перекладу.

Завдання практики передбачають:

- ✓ отримання знань про додатковий перекладацький інструментарій;
- ✓ поглиблене вивчення англomовної термінології відповідно до матеріалу перекладу;
- ✓ створення глосаріїв на різногалузеву тематику;
- ✓ удосконалення навичок роботи у віртуальному командному середовищі;
- ✓ формування індивідуальної перекладацької стратегії через внесення правок у машинний перекладацький продукт.

Протягом навчальної практики навчання студентів відбувається за впровадженням *методу моделювання професійної діяльності*. Студенти випробовують набуті вміння, виконуючи роль перекладачів, учасників перекладацьких проєктів, редакторів, оцінюють умови роботи за обраною спеціальністю. Практика відбувається за використанням інформаційних технологій, що передбачають роботу з системами перекладу та заняття на платформах локалізації. Студенти отримують пояснення від фахівців у галузі перекладу й локалізації і виконують практичні завдання, що забезпечує поєднання *репродуктивного методу* й *методу відпрацювання навичок*. Студентам може бути запропоновано виконання професійних обов'язків у мінігрупах (*team-based learning*), наприклад, почергове виконання ролей перекладача й прюфрідера.

4. Результати навчання (компетентності)

У результаті проходження практики студенти отримають низку компетентностей:

Інтегральну компетентність (здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі філології (лінгвістики, перекладу) у процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає застосування теорій та методів філологічної науки, і характеризується комплексністю та невизначеністю умов) **(ІК)**.

Загальні компетентності:

- ✓ здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово **(ЗК 3)**;
- ✓ здатність бути критичним і самокритичним **(ЗК 4)**;
- ✓ здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями **(ЗК 5)**;
- ✓ здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел **(ЗК 6)**;
- ✓ уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми **(ЗК 7)**;
- ✓ здатність працювати в команді та автономно **(ЗК 8)**;
- ✓ здатність спілкуватися іноземною мовою **(ЗК 9)**;
- ✓ здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях **(ЗК 11)**;
- ✓ Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій **(ЗК 12)**;

Фахові компетентності:

- ✓ здатність вільно, гнучко й ефективно використовувати мови, що вивчаються, в усній та письмовій формі, у різних жанрово-стильових різновидах і регістрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному), для розв'язання комунікативних завдань у різних сферах життя **(ФК 6)**;
- ✓ здатність до збирання й аналізу, систематизації та інтерпретації мовних літературних, фольклорних фактів, інтерпретації та перекладу тексту (залежно від обраної спеціалізації) **(ФК 7)**;
- ✓ здатність вільно оперувати спеціальною термінологією для розв'язання професійних завдань **(ФК 8)**;
- ✓ здатність вільно оперувати спеціальною термінологією для розв'язання професійних завдань **(ФК 13)**;
- ✓ здатність здійснювати доперекладацький аналіз тексту, застосовувати автоматизовані інструменти перекладу, укладати тематичні глосарії та володіти навичками постредагування. **(ФК 14)**;
- ✓ здатність використовувати сучасні інформаційні системи та технології під час виконання функціональних завдань та обов'язків, знати основи

безпечної роботи в інформаційних системах, методи створення баз даних та вебресурсів (**ФК 15**).

Програмні результати навчання:

- ✓ Вільно спілкуватися з професійних питань із фахівцями та нефахівцями державною та іноземними мовами усно й письмово, використовувати їх для організації ефективної міжкультурної комунікації (**ПРН 1**);
- ✓ Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати (**ПРН 2**);
- ✓ Організовувати процес свого навчання й самоосвіти (**ПРН 3**);
- ✓ Використовувати інформаційні й комунікаційні технології для вирішення складних спеціалізованих задач і проблем професійної діяльності (**ПРН 6**);
- ✓ Знати й розуміти систему мови, загальні властивості літератури як мистецтва слова, історію мови і літератури, що вивчаються, і вміти застосовувати ці знання у професійній діяльності (**ПРН 8**);
- ✓ Знати норми літературної мови та вміти їх застосовувати у практичній діяльності (**ПРН 10**);
- ✓ Знати принципи, технології і прийоми створення усних і письмових текстів різних жанрів і стилів державною та іноземними мовами (**ПРН 11**);
- ✓ Аналізувати мовні одиниці, визначати їхню взаємодію та характеризувати мовні явища і процеси, що їх зумовлюють (**ПРН 12**);
- ✓ Використовувати мови, що вивчаються, в усній та письмовій формах, у різних жанрово-стильових різновидах і регістрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному), для розв'язання комунікативних завдань у побутовій, суспільній, навчальній, професійній, науковій сферах життя (**ПРН 14**);
- ✓ Збирати, аналізувати, систематизувати й інтерпретувати факти мови й мовлення та використовувати їх для розв'язання складних задач і проблем у спеціалізованих сферах професійної діяльності та/або навчання (**ПРН 17**);
- ✓ мати навички управління комплексними діями або проєктами при розв'язанні складних проблем у професійній діяльності в галузі обраної філологічної спеціалізації та нести відповідальність за прийняття рішень у непередбачуваних умовах (**ПРН 18**);
- ✓ Вміти правильно обирати перекладацьку стратегію та забезпечувати її реалізацію через застосування відповідних перекладацьких трансформацій (**ПРН 20**).

IV. ЕТАПИ ПРАКТИКИ

Таблиця 3

Етапи	Зміст, основні завдання, тривалість
1. Підготовчий	Студенти зустрічаються з керівником практики, від якого отримують подальші інструкції щодо змісту практики, завдань, термінів та очікуваних результатів. Відбувається опрацювання спеціальних перекладознавчих джерел, зразків ділових паперів тощо (1-й день практики).
2. Ознайомлювальний	Керівник практики проводить настановне заняття, на якому демонструє базовий функціонал комп'ютерних програм, що слугуватимуть інструментом виконання поставлених перекладацьких задач (2-й день практики). *Цей етап може також включати відвідування установи (ГО, перекладацьке бюро), що забезпечує матеріалом для перекладу та знайомство із специфікою її діяльності.
3. Основний	Охоплює здійснення перекладу, що відбувається за запропонованим керівником алгоритмом: 1. аналіз оригінального тексту, визначення тематики, вибірка спеціальних термінів; 2. створення єдиного глосарію, що містить оригінальні терміни та ретельно відібрані відповідники; 3. переклад в автоматизованому перекладацькому середовищі; 4. пост-редагування машинного перекладу для отримання якісного фінального продукту (протягом 1-3-го тижнів). *Переклад може здійснюватися як індивідуально, так і в межах командного проєкту, створеного в онлайн-інструменті перекладу.
4. Підсумковий	Представлення результатів, оцінка якості перекладу (3-й тиждень).

V. ВИДИ (ФОРМИ) ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ

Під час практики кожен студент або мала група (4-5 студентів) залежно від форми та обсягу матеріалу для перекладу, здійснює переклад запропонованого тексту чи фрагменту тексту на спеціальну професійну тематику.

VI. ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРАКТИКИ

Таблиця 4

Зміст роботи, що оцінюється	Бали
Залученість студента до усіх етапів практики, відвідування настановчих занять, ознайомчих екскурсій.	15
Чіткість у виконанні інструкцій керівника, ініціативність, своєчасність надання матеріалів практики.	5
Оцінювання завдання практики: адекватність перекладу, креативність індивідуальної перекладацької стратегії, професійність, достатній рівень володіння техніками пост-редагування.	40
Оформлення глосарію: обсяг, відповідність термінологічних одиниць у мові-перекладі.	20
Технічне оформлення завдання: ідентичність форматування вихідного тексту та тексту-перекладу.	20
Загальна кількість балів	100

Політика оцінювання

Студент повинен забезпечити особисту присутність на перших етапах практики, підтримувати контакт з керівником, дотримуватися інструкцій і рекомендацій. Відсутність студента під час настановчих занять і запланованих зустрічей повинно бути належним чином аргументовано, оскільки розподіл балів охоплює кожен з етапів практики, що залишає за керівником право відняти кількість балів, яка відповідає пропущеному етапу.

Здобувачам освіти може бути зараховано результати навчання, отримані у формальній, неформальній та/або інформальній освіті (професійні (фахові) курси/тренінги, громадянська освіта, онлайн-освіта, стажування). Процес

зарахування регулюється [Положенням про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті ВНУ імені Лесі Українки.](#) і рішенням науково-методичної комісії факультету від 03.02.2022 року, протокол № 7.

Студенти, які є членами наукових проблемних груп, авторами статей і тез, доповідачами на наукових конференціях, переможцями та активними учасниками фахових студентських олімпіад, мають право протягом семестру за кожен виконаний вид діяльності одноразово отримати додаткові бали до відповідного ОК, якщо здійснена активність здобувачів відповідає профілю курсу. У цьому випадку студент інформує викладача/ів про свої здобутки. Викладач має право самостійно визначити валідність, заявлених студентом отриманих результатів та приймає рішення щодо зарахування або незарахування таких балів:

- 3 бали – за результативну роботу у студентській проблемній групі (систематичне відвідування, обговорення), публікацію тез (підготовку матеріалів конференції) або виступ/и на конференції/ях без публікації/й, участь у I етапі Всеукраїнської студентської олімпіади;

- 5 балів – за публікацію статті/ей у збірнику студентських наукових праць, перемога у I етапі Всеукраїнської студентської олімпіади;

- 10 балів – за публікацію статті (статей) у збірнику наукових праць, що входить до категорії Б, або призове місце на II етапі Всеукраїнської студентської олімпіади;

- 15 балів – за перше місце на I етапі Всеукраїнської студентської олімпіади.

За умови представлення здобувачами освіти документів (сертифікатів, свідоцтв тощо), що засвідчують отримані результати та відповідають тематиці, обсягу та результатам навчання, які співпадають з ПРН ОК, здобувачі мають право одноразово отримати додаткові бали до семестрового оцінювання однієї дисципліни:

- 10 балів при представленні документа із зазначенням прізвища та імені здобувача, мінімальною тривалістю 3 тижні/обсягом один кредит (30 годин); або який складається мінімум з трьох модулів і завершується тестом/тестами із зазначенням набраних балів не нижче 80% правильних відповідей.

- 5 балів при представленні документа із зазначенням прізвища та імені здобувача, мінімальною тривалістю 3 тижні/обсягом один кредит (30 годин); складається мінімум з трьох модулів і завершується тестом/тестами із зазначенням набраних балів не менше набраних 60% правильних відповідей.

– 1 бал при представленні документа із зазначенням прізвища та імені здобувача, без складання тесту, тривалістю від 1 до 3 годин. Одному здобувачеві може бути зараховано не більше як три таких сертифікати, сумарною кількістю – три бали під час оцінювання однієї ОК.

Підтвердження подається здобувачем освіти викладачеві курсу не пізніше ніж за 10 днів до дати останнього заняття з дисципліни. При цьому студент у встановлені терміни подає заяву на ім'я проректора та долучає усі необхідні документи до розгляду. Матеріали розглядаються на засіданні Предметної комісії, створеної розпорядженням декана факультету відповідно до схвальної резолюції проректора з навчальної роботи та рекрутації з урахуванням Положення про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті ВНУ імені Лесі Українки.

Процедура оскарження результатів контрольних заходів

Студенти мають можливість порушити будь-яке питання, яке стосується процедури проведення чи оцінювання контрольних заходів та очікувати, що воно буде розглянуто згідно із наперед визначеними процедурами у ЗВО (див. [Положення про порядок і процедури вирішення конфліктних ситуацій у ВНУ імені Лесі Українки](#), пункт 5 «ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТІВ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ»).

Дотримання правил навчальної етики та академічної доброчесності

Учасники освітнього процесу повинні керуватися правилами, визначеними законом, дотримуватися вимог щодо проходження навчальної практики, професійної етики та академічної доброчесності. Студенти-практиканти повинні дотримуватися часових меж та лімітів навчального процесу, толерантно ставитися до професорсько-викладацького складу та інших здобувачів освіти.

Із загальними засадами, цінностями, принципами та правилами етичної поведінки учасників освітнього процесу, якими вони повинні керуватися у своїй діяльності, можна ознайомитися у [Кодексі академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки](#).

Шкала оцінювання

Таблиця 5

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка	
90 – 100	Відмінно Дуже добре Добре Задовільно	Зараховано
82 – 89		
75 – 81		
67 – 74		

60 – 66	Достатньо	
1 – 59	Незадовільно	Не зараховано (з можливістю повторного складання)

ВІІ. ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

На кожному етапі студент виконує певний вид діяльності, що буде оцінено зазначеною у *Таблиці 4* кількістю балів. Підсумкову оцінку буде визначено загальною кількістю балів, яку студент отримує під час проходження практики, і яка відповідає: зараховано / не зараховано. У разі отримання незадовільної оцінки під час складання заліку студенту надається можливість повторного складання заліку в терміни, визначені розкладом залікової сесії, за умови доопрацювання індивідуального завдання.

ВІІІ. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Дарчук Н. П. Комп'ютерна лінгвістика : Підручник. К. : КНУ, 2008. 351 с.
2. Дьячкова О. В. Информационные технологии переводчика : практикум и метод. рекомендации для студентов. Харьков : Изд-во НУА, 2017. 92 с.
3. Єлісеєва С. В. Переклад і локалізація у сфері інформаційних технологій : наук. праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія". Сер. : Філологія. Мовознавство. 2015. Т. 255, Вип. 243. С. 32–36. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdufm_2015_255_243_8
4. Ткачук В., Чумак Г. Теорія і практика машинного перекладу : навч. посібник. Тернопіль, 2006. 71 с.
5. Arnold D. Machine Translation. L., 1996. 300 p.
6. Arora K, Arora S. Roy, M. K. Speech to speech translation: a communication boon CSIT. 2013. 1. 207–213. URL : <https://doi.org/10.1007/s40012-013-0014-4>
7. Craciunescu, O. Machine Translation and Computer-Assisted Translation: a New Way of Translating? *Portal for Language Professionals and their Clients*: website. URL: <http://https://www.translationdirectory.com/article92.htm>
8. Dupont, Q. The Cryptological Origins of Machine Translation, from al-Kindi to Weaver. *Amodern*. 2017. 8. URL: https://www.researchgate.net/publication/319529566_The_Cryptological_Origins_of_Machine_Translation_from_al-Kindi_to_Weaver
9. Hutchins, W. Somers H. An Introduction to Machine Translation. London: Academic Press, 1992. 351 p.

10. Nakamura S., Markov, K., Nakaiwa H., Kikui G. The ATR Multilingual Speech-to-Speech Translation System. *IEEE Transactions on Audio, Speech, and Language Processing*. 2006. Vol. 14, No. 2. P. 365–376.
11. Somers, H., Diaz, G. F. Translation memory vs. Example-based MT: What is the difference? *International Journal of Translation*. 2004. Vol. 16, No 2. P. 5–33.

Додаткова література

12. Англійсько-український глосарій виробів *Microsoft* / за ред. Б. Рицара. Львів: ЕКОінформ, 2006. 208 с. URL: http://tc.terminology.lp.edu.ua/TK_Books/SS10_Glossary_Microsoft/SS10_Glossary_Microsoft.pdf
13. Бірюков А. В. Система оцінки якості автоматизованого перекладу. *Вісник Сумського державного університету*. Сер. Філологічні науки. 2004. № 3 (62). С. 42–48. URL: essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/11023.
14. Карабан В. І. Посібник-довідник з перекладу англійської наукової і технічної літератури на українську мову. Флоренція ; Страсбург ; Гранада ; Київ : Tempus, 1997. 317 с.
15. Ключник О., Грицик Г. Про труднощі науково-технічного перекладу. *Проблеми та перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття у країнах СНД* : матеріали V Міжнародної науково-практичної інтернет-конф., 17-19 листопада 2012 р. Переяслав-Хмельницький, 2012. С. 187–189.
16. Стахмич Ю. С. Адекватність та еквівалентність перекладу в контексті комп'ютерної лінгвістики. *Вісник Житомирського державного університету*. Філологічні науки, 2012. Вип. 66. С. 235–238.
17. Чередниченко О. І. Про мову і переклад. Київ : Либідь, 2007. 248 с.
18. Miram, E., Daineko, Gon, A. Basic Translation. / ed. N. Breshko. Kyiv : Elga, 2006. 248 p.
19. Miram, G. Translation Algorithms. Kyiv: Twiminter, 1998. 175 p.
20. Nemeth, Gergely D. Machine Translation: A Short Overview. URL: <https://towardsdatascience.com/machine-translation-a-short-overview-91343ff39c9f>
21. Newmark, P. Approaches to Translation. NY: Prentice Hall, 1988. 302 p.
22. Schaler, Reinhard Localization and Translation. *Handbook of Translation Studies*, 2010, URL: https://www.academia.edu/2124984/Localization_and_translation
23. Trujillo, A. Translation Engines: Techniques for Machine Translation. London : Springer, 1999. 303 p.
24. Wilks Y. Machine Translation. Its Scope and Limits. N. Y. : Springer, 2009. 252 p.